

S p r a w o z d a n i e

Komisji górniczej Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych.

Wysoki Sejmie!

1. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych przedstawia obraz usiłowań podjętych kosztem kraju w zamiarze poparcia przemysłu górniczego. Jak zawsze tak i w tym roku na pierwszym planie stoi tu przemysł naftowy, chociaż nie trzeba zapominać, że i inne gałęzie górnictwa lub kopalnictwa coraz się bardziej rozwijają i coraz lepsze rokują nadzieje na przyszłość. Obok przemysłu naftowego Wystawa krajowa dała sposobność stwierdzenia potężnego rozwoju kopalni węgla. Oprócz tego mamy choć w mniejszej ilości rudy cynkowe i żelazne. Rezultaty wiercenia w Turzy Wielkiej w powiecie Stryjskim były dowodem, że nieustają badania w celu rozpoznania rozciągłości pokładów potasowych w środkowej części kraju. Wystawa też przedstawiła liczne okazy doskonałego kamienia budowlanego ze wszystkich części kraju, fakt nader doniosły w obec świetnego powodzenia w zastosowaniu kamienia do budowy mostów o szerokim rozpięciu, jakiego mieliśmy dowód przy budowie wielkiego mostu nad Prutem przy kolei Delatyn-Woronianka. Na podstawie tego doświadczenia można mieć nadzieję, że podobne mosty kamienne zastąpią u nas mosty żelazne dotąd zwykle używane w takich okolicznościach. Dodatkowo można nadmienić wapienie, cementy, gipsy i fosforyty, których większe zużytkowanie mogłoby znakomicie podnieść bogactwo kraju.

2. Otóż w działaniu swoim na całym tem polu Wydział krajowy od szeregu już lat słusznie odstąpił od pierwotnego systemu subwencji poszczególnych przedsiębiorstw i skierował swoje usiłowania do trzech zadań:

a) do naukowego zbadania całego kraju pod względem geologicznym, petrograficznym i chemicznym, do czego także należy wydawnictwo atlasu geologicznego, stacya naftowa doświadczalna i badania mikroskopiczne namulów naftowych;

b) do działania edukacyjnego w celu wytworzenia zdolnych i fachowych pracowników na polu górnictwa i hutnictwa, jak stypendya górnicze, profesura przy politechnice lwowskiej, szkoły w Wietrznie i Borysławiu;

c) do zbierania i publikowania informacyi, czy to naukowych, czy statystycznych w dziale górnictwa, ażeby je zrobić przystępnymi dla jak najszerszych kół, a przede wszystkim do wydawnictwa atlasu oraz dat statystycznych.

Działanie takie w tych trzech kierunkach, naukowym, edukacyjnym i popularyzacyjnym, odpowiada i potrzebom kraju i obowiązkom rządu krajowego, i komisya górnicza uznaje, że tak co do kierunku jak i zakresu działania Wydział krajowy wstąpił na dobrą drogę.

Z drugiej strony chociaż nie jeden rezultat dodatni już osiągnięto, komisya górnicza nie może pominąć, że pod względem praktycznego urzeczywistnienia celów powyższych obecny stan rzeczy jeszcze wiele pozostawia do życzenia. Niesłusznem by jednak było szukać winy w postępowaniu Wydziału krajowego. Przyczyny powolnego postępu leżą głębiej i są trudniejsze do usunięcia.

Najprzód sam przedmiot jest trudny. Niema n. p. nigdzie wzorów szkoły wiertniczej. To co robimy są raczej pierwszej próby do odkrycia właściwej metody i w nauczaniu i w praktyce, aniżeli dojrzałe już organizacje. Rozwój następuje powoli i stopniowo, tak samo jak to było przed dwudziestu laty na polu szkół przemysłowych i zawodowych.

Potem przedstawiają się poważne trudności budżetowe i organizacyjne. W każdym z tych trzech kierunków kraj występuje tylko jako jeden z czynników, licząc z jednej strony na pomoc c. k. Rządu, a z drugiej strony na współudział całego szeregu innych instytucji bądź publicznych, jak n. p. Akademia Umiejętości, lub Politechnika, bądź też prywatnych, jak n. p. Towarzystwo naftowe. Jest właśnie zadaniem Wydziału krajowego wyzyskać te inne czynniki, tak pod względem budżetowym, jak pod względem pracy dokonanej, ażeby jak najmniejszy ciężar spadł na budżet krajowy. Z tej sytuacji wynika potrzeba ciągłych i przywlekłych rokowań, i ani decyzja nie może nastąpić tak prędko, jak gdyby sprawa zależała tylko od Sejmu i Wydziału krajowego, ani też wykonanie nie może nastąpić tak regularnie i punktualnie jakby to mogło być gdyby ono zależało tylko od organizacji krajowej, a nie częstokroć od czynników nad którymi Wydział krajowy nie posiada urzędowej ingerencji. Tak n. p. postęp w wykonaniu map atlasu geologicznego zależy co do technicznej części od c. k. instytutu geograficznego w Wiedniu, i nieraz doznaje zwłoki nieprzewidzianej.

3. Przystępując teraz do konkretnych wniosków Wydziału krajowego, to komisya górnicza przychyliła się do wniosku, ażeby fundusze przeznaczone na te cele w budżecie krajowym w skromnej mierze zasilić.

Mianowicie chodzi o powiększenie kwoty na badanie kraju w celu zestawienia użytecznych kopalni z zhr. 1.500 na 2.000 zhr., a to przez udzielenie kwoty 500 zhr. p. Grzybowskiemu na przeprowadzenie badań mikroskopicznych nad namułami naftowymi. Pokłady karpackie są tak niezwykle ubogie w okazy paleontologiczne mogące służyć do oznaczenia wieku pojedynczych warstw, że należy zbadać, czy na drodze mikroskopicznej nie powiększy się ten nasz nader szczupły zasób skamielin orientacyjnych.

Wydatki na naftową stację doświadczalną (1.000 zhr.) oraz na chemiczno-technologiczne przeróbki naftowe (500 zhr.) pozostają w tej samej wysokości co zeszłego roku, a wypada nadmienić, że okazy wystawione przez Stację na Wystawie krajowej słuszną zwróciły uwagę znawców tak krajowych jak zagranicznych.

Do tego samego szeregu badań naukowych należy subwencya udzielona zeszłego roku na głębokie wiercenie dokonane na placu Wystawy lwowskiej. Wiercenie doprowadzone zostało do 500 metrów, ale dotychczas celu ani naukowego, ani praktycznego z nim połączonego nie dopięto. Naukowo chodziło o stwierdzenie podkładu opoki kredowej, a praktycznie o dowiercenie się warstw wodonośnych. Otwór wiertniczy jednakowoż nadaje się do dalszego pogłębienia, i Wydział krajowy powołuje się na przykłady zagraniczne, gdzie jak w Paruszowicach na Szlązku przeprowadzono w celach naukowych wiercenie do przeszło 2000 metrów.

Na poparcie tego zapatrywania może służyć petycja stałej Delegacji III. Zjazdu techników polskich (l. 1.229), w której petenci zwracają uwagę, że nie ma gdzieindziej przykładu, ażeby wiercenie doprowadzane do tej głębokości wykonane było tak małym kosztem dla funduszy publicznych. Rząd na wiercenie w Turze wydał 100 zhr. od metra, a przy wierceniu wystawowem wszystkie subwencje czy to kraju czy to miasta Lwowa wynoszą tylko 20 zhr. od metra, a reszta pokrytą została prywatną

ofiarnością. Byłoby zmarnowaniem wszystkich dotychczasowych usiłowań, gdyby się zaprzepaściło otwór świdrowy już doprowadzony do tak poważnej głębokości i wykonany w taki sposób, że chlubnie stwierdził, że w umiejętności wiertniczej pracownicy polscy stoją na wysokości umiejętności światowej.

Dowierzenie się podkładowi geologicznego formacji lwowskiej umożliwiłoby orientację geologiczną na szerokich przestrzeniach kraju. Takie wyświetlenie naukowe układu geologicznego tej części kraju może później niejednokrotnie dać cenne wskazówki w miejscowościach oddalonych od miejsca wieczenia, a gdyby w późniejszych czasach, idąc za przykładami innych krajów, na nowo podjęto głębokie wiercenia w celu zbadania geologii krajowej, to świeże wiercenie by wielokrotnie więcej kosztować musiało, aniżeli dowiercenie obecnego otworu.

Można dodać że w celach często praktycznych t. j. w celu dowiercenia się wody, wiercą obecnie w Australii do 700 a nawet do 1000 metrów, i tym samym systemem kanadyjskim który tak znakomicie funkcjonował przy wierceniu wystawowem. Komisya przychyliła się do zdania Wydziału Krajowego że należy nie szczędzić dalszych 15000 zł. potrzebnych do pogłębienia otworu, ale dzieli też zapatrywanie Wydziału Krajowego że i c. k. Rząd jak powołany do poniesienia połowy kosztów.

4. Przechodząc teraz do działania edukacyjnego na polu górnictwa krajowego, komisya popiera wnioski W. Kr. pod względem preliminarza budżetowego, w którym rubryka stypendyi jest ustawiona w tej samej kwocie co zeszłego roku t. j. 2500 zł., zaś na szkoły wiertnictwa i górnictwa naftowego przeznaczona jest zamiast 3200 zł. kwotę 3500 zł. a zatem o 300 zł. więcej a to w celu udzielenia pewnych zapomóg pilnym a ubogim uczniom szkoły borysławskiej. Komisya czuje potrzebę dalszego rozwoju tych szkół tak pod względem planu nauk jak pod względem wyposażenia, jednakowoż nie jak w stanie zalecić wstawienie większych na ten cel wydatków z budżetu krajowego dopóki c. k. Rząd nie przychyli się do udzielenia znaczniejszej subwencji na ten sam cel.

Jest obecnie nadzieja że przynajmniej co do Szkoły Borysławskiej Subwencya rządowa osiągniętą zostanie, co ułatwi jej skuteczne i odpowiednie zorganizowanie.

Co do szkoły wiertniczej nie mamy dotąd żadnej wskazówki ze strony Rządu i dla tego też wszelkie plany co do jej reorganizacji pozostają w zawieszeniu. Że jednak i w obecnym składzie i przy obecnej organizacji Szkoła ta oddała rzetelny usługi poświadczony fakt następujący.

W końcu r. 1892 zestawiono wykaz użyteczności Szkoły, i wówczas, w ciągu lat 7 od dnia założenia Szkoły we Wietrznie, dawniej w Ropiance, t. j. od końca r. 1885 po koniec r. 1892, — 106 osób odbyło kurs nauki, a z nich kilku ma piękne stanowiska w przemyśle naftowym, 17 kieruje większemi lub mniejszemi kopalniami, lub robotami w kopalniach, a 45 znalazło zatrudnienie jako wiertacze lub pomocnicy; skąd inąd ustało zupełnie sprowadzanie wiertaczy z zagranicy, a przeciw tym co dobru świadczeniami Szkoły się wykazują nie słyszymy skarg przedsiębiorców.

Rezolucye Sejmowe wzywające Rząd do Systemizowania przy politechnice lwowskiej Katedry górnictwa z szczególnym uwzględnieniem potrzeb przemysłu naftowego, dotąd nie odniosły skutku, chociaż trzeba uznać że udzielenie ze strony Rządu jednorazowej kwoty 1000 zł. a rocznej 150 zł. na utworzenie i utrzymanie muzeum górnictwa nafty potrzebnego do celów takiej katedry jest skazówką że z czasem zadość się stanie rezolucyi Sejmowej. W budżecie krajowym na r. 1895 znajduje się też taka sama kwota 150 zł. na utrzymanie powyższego Muzeum.

5. Pod względem wydawania atlasu geologicznego i zbierania i ogłaszania dat Statystycznych, kwoty wstawione w budżet są te same co roku zeszłego t. j. 2500 zł. i 800 zł. Komisya stwierdza z zadowoleniem że wydawnictwo atlasu zapowiada wykończenie w krótkim czasie 52 arkuszy całego wydawnictwa, oraz że pod względem zbierania i ogłaszania dat Wydział krajowy doszedł do porozumienia z Towarzystwem naftowym, którego Dwutygodnik: „Sprawozdanie kraj. Tow. naftowego w Galicyi“ jest najstósowniejszym pośrednikiem w zbieraniu i ogłaszaniu odnośnych dat

Na podstawie powyższych uwag komisya górnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w sprawach górniczych w ciągu r. 1894 przyjmuje Sejm do wiadomości.
2. Poleca się Wydziałowi krajowemu ażeby przeprowadził rokowania z Rządem w celu uzyskania kwoty 7500 zł. na koszt dalszego pogłębienia świdrowego otworu wywierconego na Wystawie Lwowskiej
3. Sejm wzywa c. k. Rząd do Systemizowania katedry górnictwa ze szczególnem uwzględnieniem potrzeb krajowego górnictwa nafty i wosku ziemnego w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie i udzielenia Subwencji obu krajowym niższym Szkołom górniczym we Wietrznie i Borysławiu.

Lwów dnia 2. Lutego 1895.

Gorayski
przewodniczący

Szczepanowski
sprawozdawca